

Häljestad, Vikbolandet

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning L2009:4992, L2009:5603 och L2009:153
Häljestad 3:4 och 3:5
Östra Stenby socken
Norrköpings kommun
Östergötlands län
Östergötland

Reidar Magnusson

Häljestad, Vikbolandet

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning L2009:4992, L2009:5603 och L2009:153

Häljestad 3:4 och 3:5

Östra Stenby socken

Norrköping kommun

Östergötlands län

Östergötland

Reidar Magnusson

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB.

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2020

Omslag: Läget för gravfältet L2009:153 från öster. Foto Reidar Magnusson

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 894362.

ISBN 978-91-7453-884-7

Tryck: JustNu, Västerås 2020

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning.....	5
Målsättning, metod och genomförande.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat.....	8
Tolkning och utvärdering	9
Referenser.....	12
Kart- och arkivmaterial.....	12
Tekniska och administrativa uppgifter	12
Bilaga.....	13
Bilaga 1. Schakttabell	13

Figur 1. Undersökningsplatsens läge markerat med en blå ring. Utdrag ur terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

I juni 2020 genomförde Stiftelsen Kulturmiljövård en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning i Häljestad, Norrköping kommun, Östergötlands län. Sammanlagt 178 löpmeter schakt för elkabel övervakades. Inget av arkeologiskt intresse framkom vid schaktningen.

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Häljestad på Vikbolandet, Norrköpings kommun, Östergötlands län (figur 1). Undersökningen initierades av länsstyrelsen då E.ON avsåg att schakta för nya elkablar i nära anslutning till kända fornlämningar. Länsstyrelsen tilldelade Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) uppdraget och till projektledare utsågs Reidar Magnusson. Undersökningens fältarbetsdel genomfördes i början av juni 2020.

Målsättning, metod och genomförande

Undersökningen genomfördes i form av övervakning av schaktningsarbetet på de anvisade sträckorna. Sammanlagd sträcka var närmare 200 meter. Målsättningen med undersökningen var i första hand att tillse att lämningarna påverkades i så liten del som möjligt, både vid schaktning samt vid framförandet av maskiner invid lämningarna. Dessutom kunde resultatet från undersökningen användas vid avgränsningen av L2009:153. Om lämningar framkom i schakten skulle de dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Framkom lämningar som var komplexa eller omfattande skulle schaktningen stoppas tillfälligt och länsstyrelsen kontaktas för förnyad tillståndsprövning i ärendet.

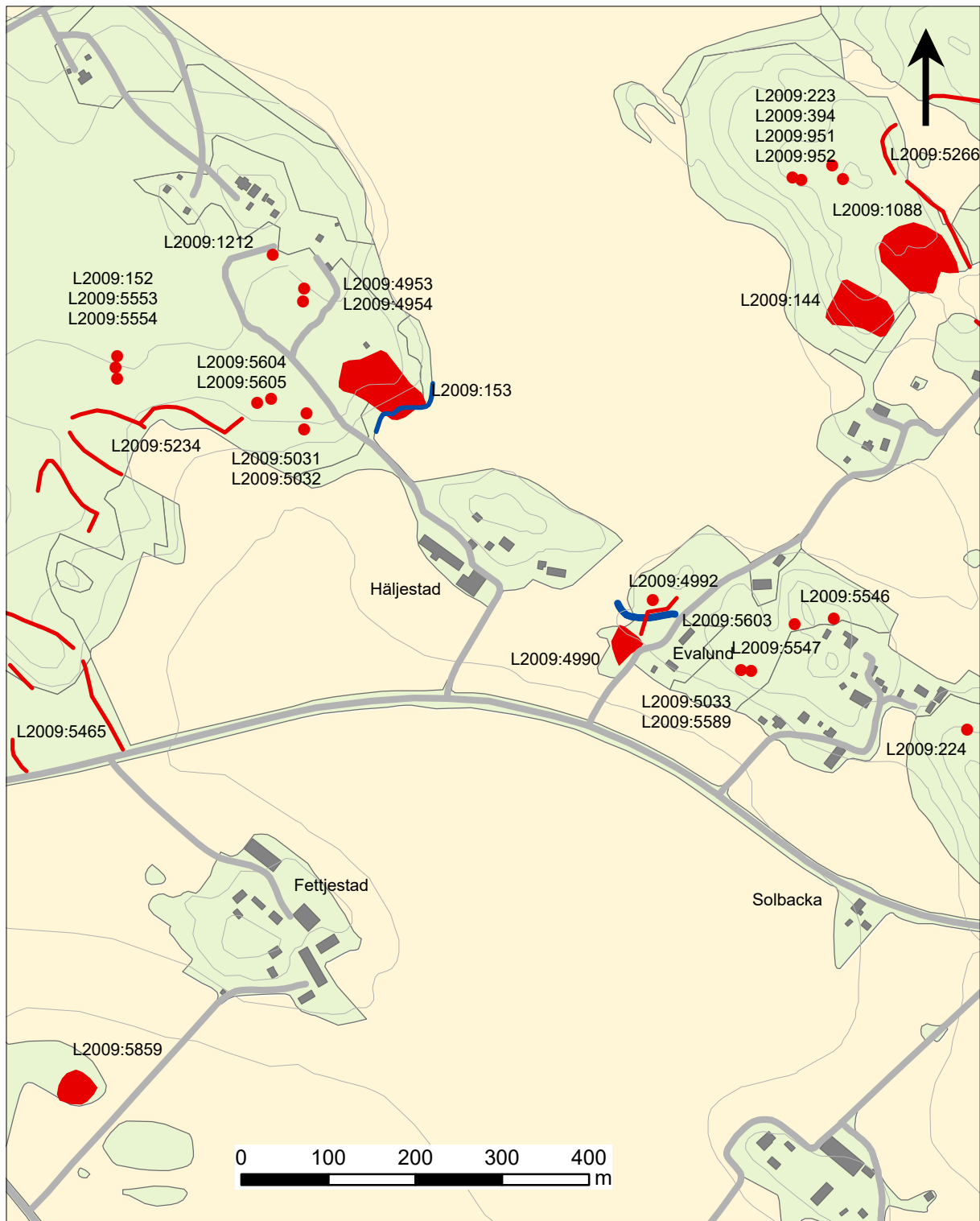
Undersökningen skedde genom att ordinarie schaktningsarbete övervakades. Om något som misstänktes kunna utgöra en konstruktion eller fynd påträffades så stoppades arbetet tillfälligt för att det skulle kunna fastställas om det utgjorde något av arkeologiskt intresse eller inte.

Schakten var vanligtvis 0,6 meter breda och 0,6–0,8 meter djupa. Schakten mättes in med GPS. Filerna överfördes sedan till ArcGis för vidare bearbetning samt framställning av planer. Medel avsattes i budget för analys och datering av två vedartsprover i syfte att datera påträffade anläggningar. Dessutom avsattes tid för fyndhantering och osteologi i de fall fynd och/eller benmaterial skulle framkomma vid undersökningen.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet ligger på en slätt med enstaka impediment som höjer sig över det uppodlande landskapet. På impedimenten finns gårdar och på sina håll är de bevuxna med skog. Undersökningsområdet ligger på 17–23 meter över havet. Området är en i högsta grad levande jordbruksbygd.

Vikbolandet är ett av Sveriges mest fornlämningstäta områden. Lämningar finns från alla tidsperioder, från mesolitikum och framåt. Relativt sett så är lite arkeologi utförd i området i förhållande till mängden fornlämningar. Det beror på att området fortfarande är landsbygd med ett relativt lågt exploateringsstryck.

Figur 2. Närområdets fornlämningsbild mot en bakgrund av fastighetskartan. De övervakade schakten är markerade med blå linjer. Skala 1:7 000.

Bygden runt Häljestad var under järnåldern centrerad runt ån som rinner ut i Svensksundsviken vid Ravsnäs. Längs dess sträckning från sydöst till nordväst finns sex fornborgar anlagda. I åns närhet ligger Östra Stenby kyrka som i sin tur ligger 700 meter från undersökningsområdet.

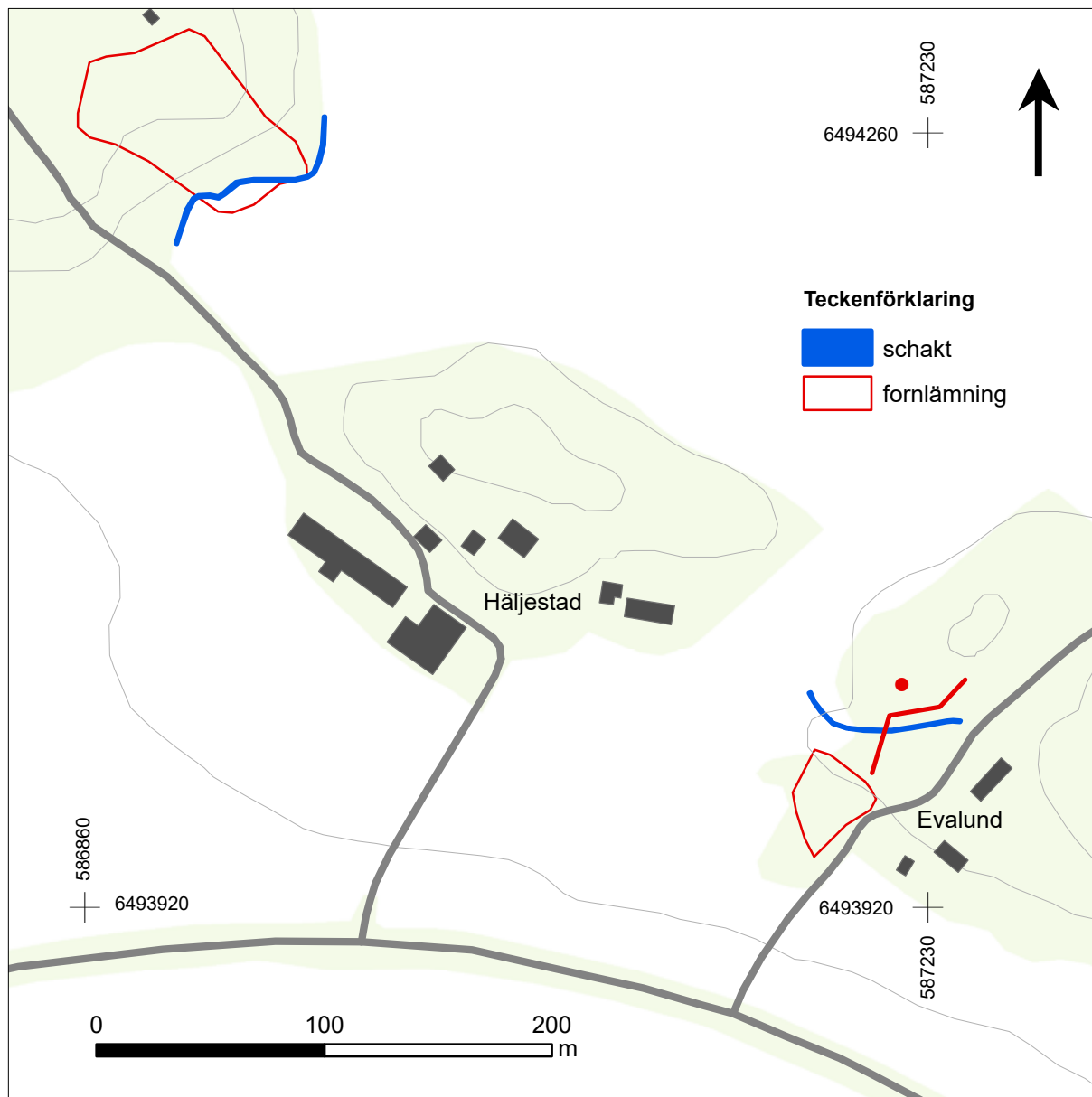
Lämningsnummer	Beskrivning	Antikvarisk status
L2009:144	Gravfält, 2 högar, 18 stensättn.	Fornlämning
L2009:152	Stensättning	Fornlämning
L2009:153	Gravfält, 7 högar, 23 stensättn.	Fornlämning
L2009:223	Stensättning	Fornlämning
L2009:224	Stensättning	Fornlämning
L2009:394	Stensättning	Fornlämning
L2009:951	Stensättning	Fornlämning
L2009:952	Stensättning	Fornlämning
L2009:1088	Gravfält, 7 högar, 31 stensättningar, 2 resta stenar.	Fornlämning
L2009:1212	Stensättning	Fornlämning
L2009:4953	Stensättning	Fornlämning
L2009:4954	Stensättning	Fornlämning
L2009:4990	Gravfält, 6 stensättningar	Fornlämning
L2009:4992	Stensättning	Fornlämning
L2009:5031	Stensättning	Fornlämning
L2009:5032	Stensättning	Fornlämning
L2009:5033	Stensättning	Fornlämning
L2009:5234	Hägnadssystem	Fornlämning
L2009:5266	Hägnad	Möjlig fornlämning
L2009:5465	Hägnadssystem	Fornlämning
L2009:5546	Stensättning	Fornlämning
L2009:5547	Hög	Fornlämning
L2009:5553	Stensättning	Fornlämning
L2009:5554	Stensättning	Fornlämning
L2009:5589	Stensättning	Fornlämning
L2009:5603	Hägnad	Möjlig fornlämning
L2009:5604	Stensättning	Fornlämning
L2009:5605	Stensättning	Fornlämning
L2009:5859	Gravfält, 7 runda stensättningar	Fornlämning

Tabell 1. Tabell över de lämningar som finns i figur 2.

I bygden finns flera kända gårds- och bytomter, ingen av dessa ligger dock i anslutning till ån. Närområdet omkring Häljestad är rikt på gravfält, hägnadssystem men framför allt ensamliggande stensättningar (figur 2, tabell 1). Gravfälten består i huvudsak av runda stensättningar men det finns även inslag av högar. Det gör att de sannolikt kan dateras till båda den äldre och den yngre järnåldern. Gårdsnamnet stavades *Helgestad* såväl på storskifteskartan 1775 och generalstabskartan 1877.

Inga större arkeologiska undersökningar har genomförts i närområdet.

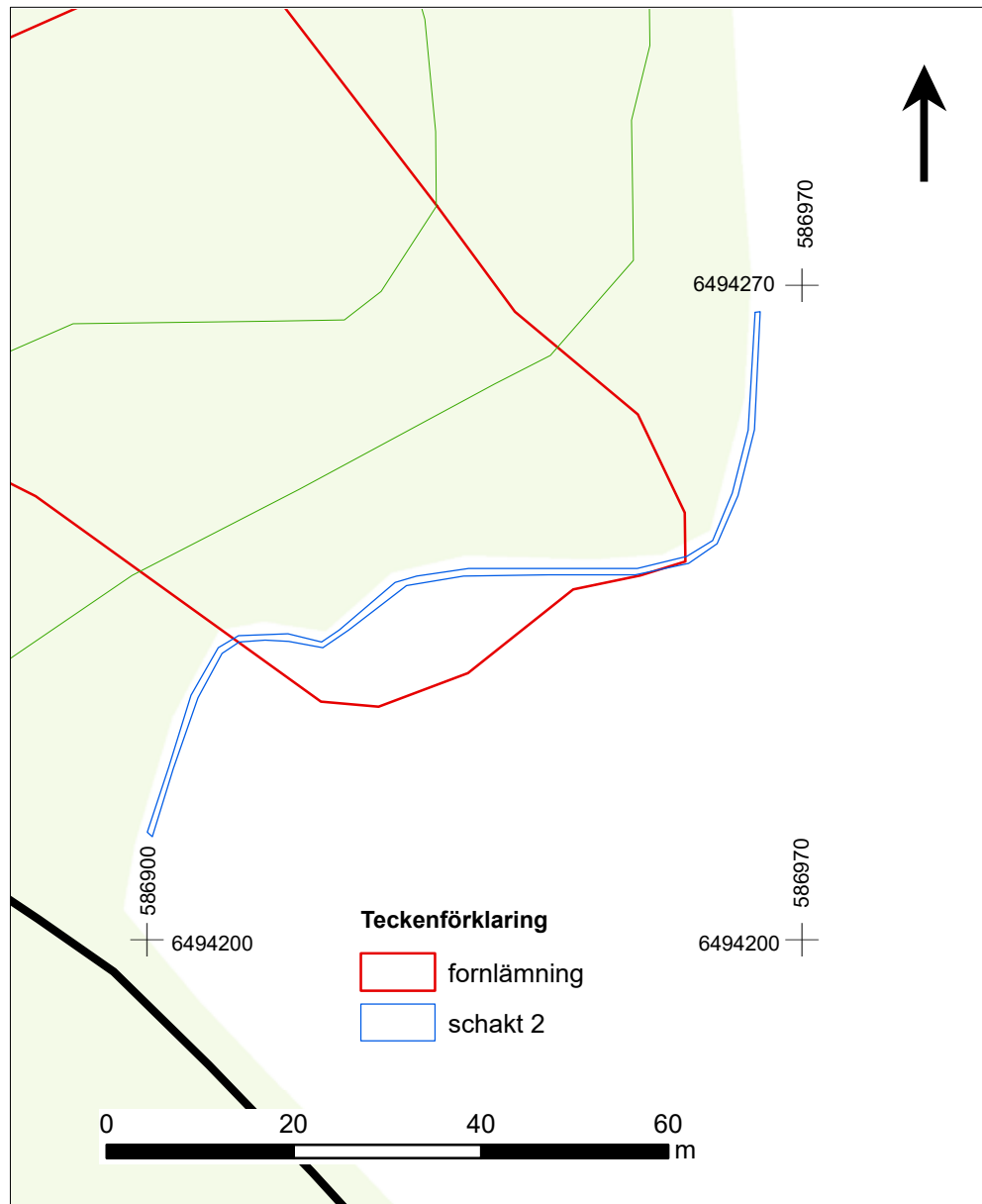
Undersökningsresultat

Figur 3. De båda schaktens läge i förhållande till varandra mot en bakgrund av fastighetskartan. Skala 1:3 000.

Det västra schaktet (figur 4) var tomt på fornlämningsindikationer. I schaktet påträffades dock regelbundna dräneringsrör nedgrävda på 0,6 meters djup. Gravfältet L2009:153 har tidigare angivits en utbredning som sträckte sig ut i åkermarken. Då inga indikationer påträffades i schaktet som drogs i åkermarkens kant kan gravfältet därmed anses avgränsad mot sydöst (figur 5).

Det östra schaktet (figur 6) var tomt. Hägnaden L2009:5603 påträffades inte i den del av hagen där schaktet drogs.

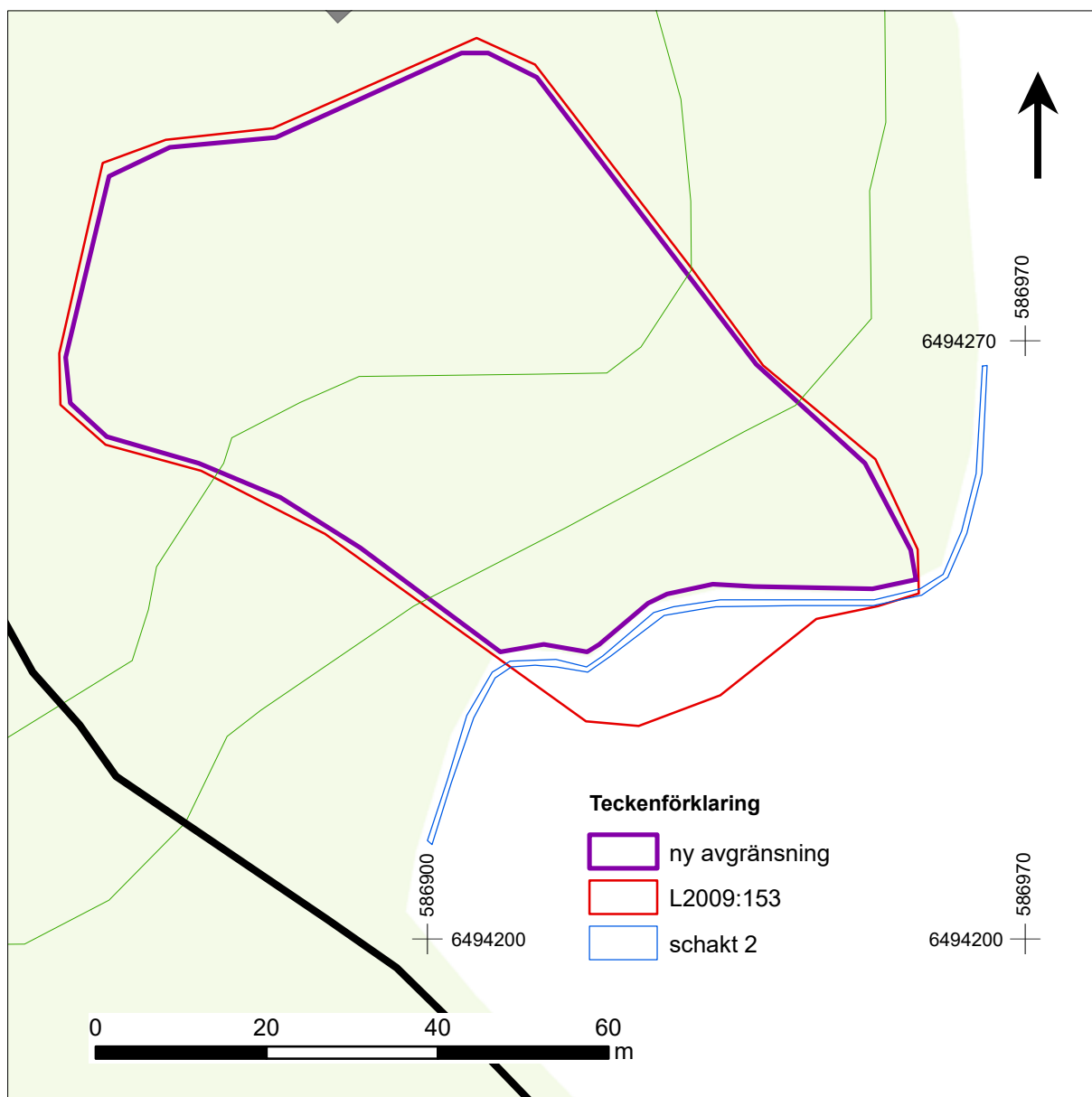

Figur 4. Det västra schaktet (schakt 2) mot en bakgrund av fastighetskartan. Skala 1:800.

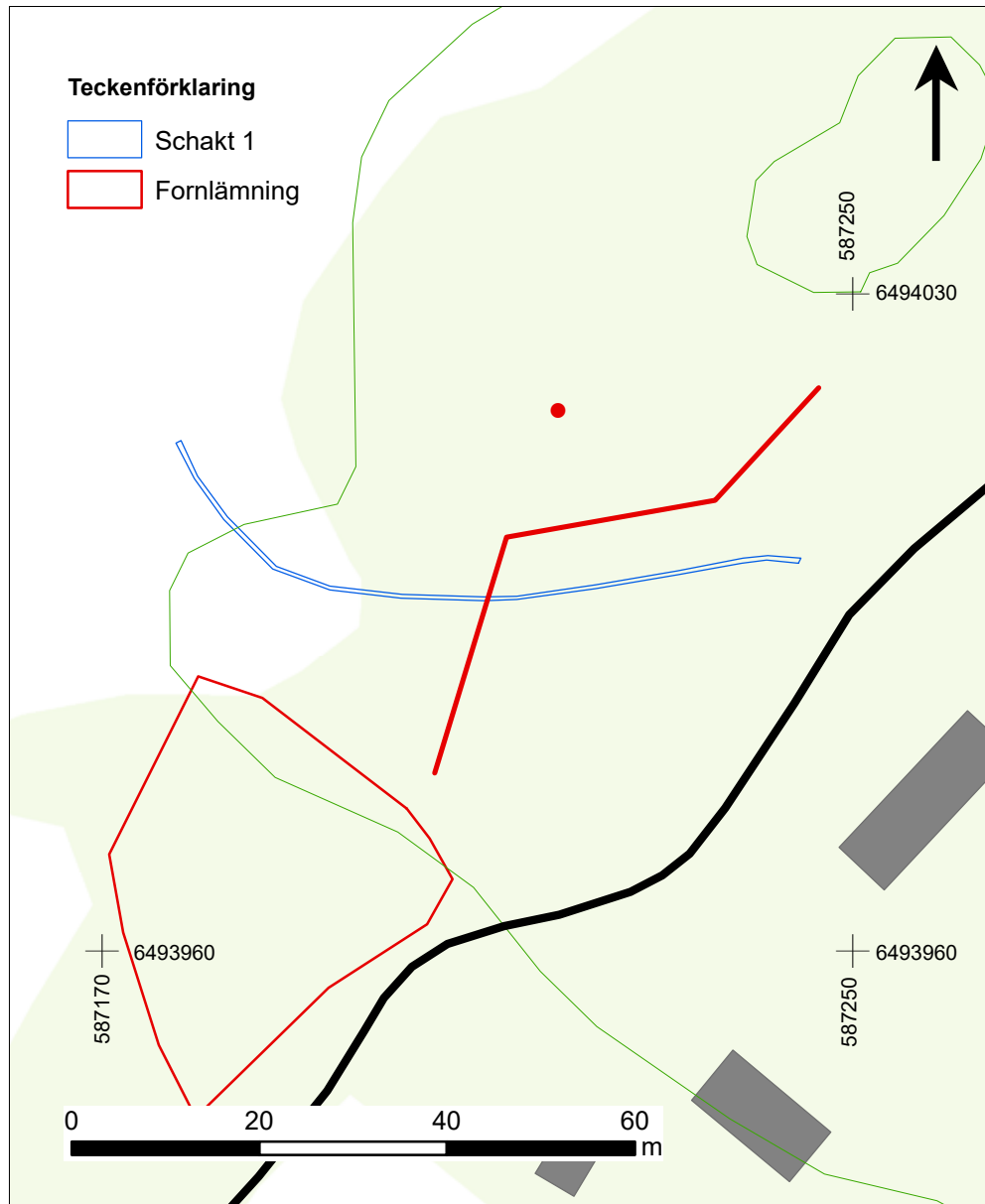
Tolkning och utvärdering

Inget av arkeologiskt intresse framkom vid schaktningen. Det får som resultat att gravfältet L2009:153 kan anses avgränsat mot sydöst (figur 5). Det sträcker sig således inte ut i åkermarken som den tidigare polygonen i Fornreg gör gällande. Det fanns inga spår av det parti av hägnaden L2009:5603 som enligt uppgift ska ha varit genomgrävt av det tidigare schakt som schakt 1 grävdes i. Hägnaden kunde däremot iaktas nordost om hagen på impedimentsmarken.

Undersökningen kunde genomföras i enlighet med undersökningsplanen och dess syfte kan sägas vara uppfyllt.

Figur 5. Ny utbredning på gravfältet L2009:153 mot en bakgrund av fastighetskartan. Skala 1:800.

Figur 6. Det östra schaktet (schakt 1) mot en bakgrund av fastighetskartan. Skala 1:800.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Rikets allmänna kartverks arkiv

Generalsstabskartan Norrköping J243-56-1. 1877.
Ekonomiska kartan. Östra Husby, J133-8g9i48. 1946.

Lantmäterimyndigheternas arkiv

05-Öst-26, Storskifte, 1775.

Kulturmiljöregistret

<https://app.raa.se/open/fornsok/>

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM20062
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-1410-2020, 2020-05-19
<i>Kulturmiljöregistret uppdragsnr:</i>	202000654
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk undersökning i form av schaktnings- övervakning.
<i>Undersökningsperiod:</i>	1–8 juni 2020
<i>Personal:</i>	Reidar Magnusson
<i>Landskap:</i>	Östergötland
<i>Län:</i>	Östergötland
<i>Kommun:</i>	Norrköping
<i>Socken:</i>	Östra Stenby
<i>Fastighet:</i>	Häljestad 3:4 och 3:5
<i>Fornlämning:</i>	L2009:4992, stensättning L2009:5603, hägnad L2009:153, gravfält
<i>Fastighetskarta:</i>	64F 9IS Östra Stenby
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	X586900/ Y6494220
<i>Höjdsystem:</i>	Ingen höjdmätning skedde
<i>Inmättningsmetod:</i>	GPS samt manuell inprickning
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga dokumentationshandlingar förutom denna rapport.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd påträffades.

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Marksdrag och topografiskt läge	Längd, m	Djup, m	Area, m ²	Anläggningar	Fynd
1	Lera i hagmark	75	0,6	45	–	–
2	Lera i odlingsmark	103	0,8	70	–	–